

Týždeň od 16. do 22. februára

SLOBODNÁ VÔĽA, LÁSKA A BOŽIA PROZRETEĽNOSŤ

TEXTY NA TENTO TÝŽDEŇ

Luk 13,34; Jer 32,17–20; Heb 1,3; 4Moj 6,4,5; Ef 1,9–11; Ján 16,33

ÚVODNÝ TEXT

Toto som vám povedal, aby ste našli vo mne pokoj. Na svete máte súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet! (Ján 16,33)

Prozreteľnosť je výraz, ktorý sa snaží opísať spôsob Božieho konania vo svete. Spôsob, akým vnímame Božiu prozreteľnosť, výrazne ovplyvňuje náš pohľad na Boha, náš vzťah k druhým ľuďom a tiež spôsob, akým premýšľame o probléme zla.

Kresťania majú rôzne pohľady na pochopenie Božej prozreteľnosti. Niektorí veria, že Boh uplatňuje svoju moc spôsobom, ktorý veľmi presne určuje, aby sa všetky udalosti stali presne tak, ako sa dejú. Podľa nich si dokonca Boh vyberá, kto bude spasený a kto zatratený! Podľa takéhoto vnímania Božej prozreteľnosti si ľudia nemôžu slobodne vybrať niečo iné, ako to, čo určí Boh. Ľudia, ktorí veria týmto spôsobom, tvrdia, že dokonca aj ľudské túžby určuje Boh.

Naproti tomu silné biblické dôkazy ukazujú, že Boh neurčuje všetko, čo sa deje. Namiesto toho dáva ľuďom slobodnú vôľu, a to dokonca až do bodu, keď sa oni (a anjeli) môžu rozhodnúť konať priamo proti Jeho vôli. História pádu, hriechu a zla je dramatickým a tragickým vyjadrením dôsledkov zneužívania slobodnej vôle. Cieľom plánu spasenia je napraviť tragédiu spôsobenú zneužitím slobodnej vôle.

OSNOVA LEKCIE

Pri štúdiu tejto lekcie sa budeme zamýšľať nad tým, ako pochopiť, že Boh je absolútne zvrchovaný a všemohúci, ale je „limitovaný“ v realizácii svojej vízie a túžob tým, že rešpektuje slobodné rozhodnutia svojho stvorenia.

- Iz 66,3,4; Luk 13,34: Božia vôľa a vôľa človeka (nedeľa)
- Jer 32,17.18; Heb 1,3: Má Božia všemohúcnosť hranice? (pondelok)
- Mat 22,37; 5Moj 6,4,5: Božia moc a naša sloboda prijať alebo odmietnuť Jeho lásku (utorok)
- Ef 1,7–12: Boží plán, ktorý berie do úvahy naše rozhodnutia (streda)
- Ján 16,33: Obnova a záverečné uskutočnenie Božej vôle (štvrtok)

NÁŠ ZVRCHOVANÝ BOH

³Tak ako si oni zvolili vlastné chodníky a v ohavnostiach sa kochali, ⁴aj ja si zvolím ich nešťastie a privediem na nich hrôzy. Pretože som volal, a nik neodpovedal, hovoril som, ale nepočúvali, robili, čo je zlé v mojich očiach, a vyvolili si to, v čom nemám záľubu. (Iz 66,3.4)

Jeruzalem, Jeruzalem, ktorý zabíjaš prorokov a kameňuješ tých, čo boli poslaní k tebe! Koľko rás som chcel zhromaždiť tvoje deti ako sliepka svoje kuriatka pod krídla, a nechceli ste! (Luk 13,34)

„Boh je zvrchovaný,“ učil kazateľ mládeže svoju skupinu na strednej škole. „To znamená, že On riadi všetko, čo sa deje.“ Jeden zmätený žiak zareagoval: „Takže Boh riadil aj to, keď mi zomrel pes? Prečo by Boh zabil môjho psa?“

Kazateľ sa to pokúšal vysvetliť: „To je ťažké. Ale niekedy nás Boh nechá prejsť ťažkými časmi, aby sme boli pripravení na ešte ťažšie udalosti v budúcnosti. Pamätám si, aké ťažké bolo, keď mi zomrel pes. Ale prejsť cez to mi pomohlo vyrovnať sa s ešte ťažším obdobím, keď mi zomrela stará mama. Dáva to zmysel?“

Po dlhej odmlke žiak odpovedal: „Takže Boh zabil môjho psa, aby ma pripravil na to, že zabije moju babičku?“ (CORTEZ Marc, citované v PECKHAM John C., *Divine Attributes: Knowing the Covenantal God of Scripture*. Michigan: Baker Academic, 2021, s. 141)

Ľudia si niekedy myslia, že všetko, čo sa deje, sa odohráva presne tak, ako to chce Boh. Podľa nich všetky udalosti vo svete sa dejú presne tak, ako Boh chce, aby sa stali. Boh je predsa všemohúci. Ako by sa teda mohlo stať niečo, čo Boh nechce, aby sa stalo? Pri takomto vnímaní sveta sa vždy deje Božia vôľa – bez ohľadu na to, čo sa stalo, a bez ohľadu na to, aké to bolo zlé. To je presne to, čo učí táto teológia.

Preštuduj si uvedené texty. Čo hovoria o otázke, či sa vždy plní Božia vôľa?

Ž 81,12–15

Iz 30,15.18

Iz 66,4

Luk 13,34

Kým mnohí ľudia veria, že Boh vždy dosiahne, čo chce, Biblia rozpráva úplne iný príbeh. Písmo opakovane zobrazuje Boha, ktorý zažíva nesplnené túžby. Z toho vyplýva, že to, čo sa deje, je často v rozpore s tým, o čom Boh hovorí, že túži, aby sa stalo. V mnohých prípadoch Boh výslovne vyhlasuje, že to, čo sa deje, je opak toho, čo chce. Boh chcel pre svoj ľud nejaký konkrétny výsledok, ale ľudia sa rozhodli pre niečo iné. Sám Boh plače: „Môj ľud však nedbal na môj hlas... Keby ma bol môj ľud poslúchol, keby bol Izrael chodil po mojich cestách, rýchlo by som bol pokoril jeho nepriateľov.“ (Ž 81,12.14.15)

- Zamysli sa nad dôsledkami akejkoľvek teológie, ktorá pripisuje všetko, čo sa deje, priamej Božej vôli. Aké problémy, najmä v kontexte zla, by takáto teológia vytvorila?

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

APLIKÁCIA

VŠEMOHÚCI

¹⁷Ach, Pane, Hospodin, pozri, ty si svojou veľkou mocou a vystretým ramenom utvoril nebesá a zem, tebe nijaký div nie je nemožný. ¹⁸Tisícim preukazuješ milosť, ale vinu otcov odplatíš do lona ich synom, ktorí prídu po nich. Si Boh najvyšší a najmocnejší, ktorého meno je Hospodin zástupov. (Jer 32,17,18)

On [Syn] je odlesk jeho slávy a obraz jeho podstaty a všetko udržuje svojím mocným slovom. Keď vykonal očistenie od hriechov, posadil sa po pravici Velebnosti na výsostiach. (Heb 1,3)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Celé Písmo je zjavením úžasnej Božej moci. Biblia obsahuje nespočetné množstvo príbehov o tom, ako Boh využíva svoju moc a koná zázraky. Aj napriek tomu sa odohráva veľa udalostí, ktoré Boh nechce, aby sa diali.

Čo sa z nasledujúcich textov dozvedáme o Božej moci?

Zj 11,16,17

Jer 32,17–20

Luk 1,37

Mat 19,26

Heb 1,3

Tieto a ďalšie texty ukazujú, že Boh je všemohúci a že svojou mocou udržiava svet. Skutočne, kniha Zjavenie opakovane hovorí o Bohu ako o „všemohúcom“ (napríklad Zj 11,17; porovnaj s 2Kor 6,18; Zj 1,8; Zj 16,14; Zj 19,15; Zj 21,22; gr. *pantokratór*). V gréckom preklade Starej zmluvy (Septuaginta) sa výrazom *pantokratór* najčastejšie prekladá Božie meno „Hospodin zástupov“ (hebr. *Jahve Cevaot*).

Skutočnosť, že Boh je všemocný, nepotvrzuje biblický záznam len vyznaním, ale prejavuje sa aj v mnohých príbehoch, keď Boh používa svoju moc na oslobodenie svojho ľudu alebo inak zázračne zasahuje do udalostí vo svete.

Skutočnosť, že Boh je „všemocný“, neznamená, že Boh môže urobiť čokoľvek. Písmo ukazuje, že sú niektoré veci, ktoré Boh *nemôže* urobiť. Apoštol Pavol napríklad píše, že Boh „nemôže zaprieť seba samého“ (2Tim 2,13).

Väčšina kresťanov sa zhoduje v tom, že Boh je všemohúci (všemocný), čo znamená, že Boh má moc urobiť čokoľvek, čo nevytvára nejaký rozpor – teda čokoľvek, čo je logicky možné a v súlade s Božím charakterom. To, že niektoré veci nie sú pre Boha možné, pretože by zahŕňali protirečenie, je zjavné z Kristovej modlitby v Getsemani. Hoci Kristus potvrdil, že „Bohu je všetko možné“ (Mat 19,26), zároveň sa pred svojím odsúdením a ukrižovaním modlil k Otcovi: „Otcé môj, ak je to možné, nech ma minie tento kalich. No nie ako ja chcem, ale ako ty.“ (Mat 26,39)

Samozrejme, že Otec mal úplnú moc vyslobodiť Krista z utrpenia na kríži, ale nemohol to urobiť a zároveň zachrániť hriešnikov. Muselo to byť jedno alebo druhé, nie oboje.

APLIKÁCIA

- Písmo ukazuje, že Boh chce zachrániť každého (napríklad 1Tim 2,4–6; Tít 2,11; 2Pet 3,9; Ezech 33,11), napriek tomu nie každý bude spasený. Čo táto skutočnosť učí o realite slobodnej vôle a hraniciach Božej moci v súvislosti s bytosťami, ktoré boli obdarené slobodnou vôľou?

MILOVAŤ BOHA

4Počuj, Izrael, Hospodin je náš Boh, Hospodin jediný! 5Milovať budeš Hospodina, svojho Boha, celým srdcom, celou dušou a celou silou. (5Moj 6,4,5)

A on [Kristus] mu odpovedal: „Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom a celou svojou dušou a celou svojou myslou. (Mat 22,37)

To, že Boh je všemocný, neznamená, že dokáže niečo, čo je logicky nemožné. A podobne, Boh nemôže *spôsobiť*, aby Ho niekto *slobodne* miloval. Ak slobodné konanie znamená, že nie sme určení takto konať, potom z definície nie je možné nikoho prinútiť, aby niečo *slobodne* urobil. Skrátka, ako sme videli a musíme to znovu zdôrazniť – Boh nemôže nikoho prinútiť, aby Ho miloval, pretože v momente, keby niekoho k láske prinútil, nešlo by už o lásku.

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Čo hovoria úvodné verše (Mat 22,37 a 5Moj 6,4,5) o realite slobodnej vôle?

Najväčšie prikázanie, milovať Boha, poskytuje dôkaz, že Boh skutočne chce, aby Ho všetci milovali. Nie každý však Boha miluje. Prečo teda Boh nejakým spôsobom neprinúti každého, aby Ho miloval? Opäť sa dostávame ku konštatovaniu, že na to, aby láska bola láskou, musí vychádzať zo slobodného rozhodnutia.

Čo sa z týchto veršov dozvedáme o Bohu?

Heb 6,17.18

Tít 1,2

Podľa 4Moj 23,19 „Boh nie je človek, aby klamal“. Boh nikdy neklame – je „pravdovravný“ a „neklamný“ (Tít 1,2) – a Boh vždy dodrží svoje slovo a nikdy neporuší daný sľub (Heb 6,17.18). Ak teda Boh niečo sľúbil alebo sa k niečomu zaviazal, Jeho budúce konanie je morálne obmedzené týmto sľubom.

To znamená, že pokiaľ Boh vo väčšine prípadov dáva stvoreným bytostiam slobodu rozhodnúť sa inak, než čo Boh uprednostňuje, nezávisí od Boha, čo si ľudia zvolia. Ak sa Boh zaviazal poskytnúť stvoreným bytostiam slobodnú vôľu, tieto majú schopnosť uplatňovať svoju slobodu spôsobmi, ktoré sú v rozpore s Božími ideálnymi túžbami. Je tragické, že mnohí ľudia využívajú svoju slobodu práve takýmto spôsobom. A práve preto sa deje toľko vecí, ktoré si Boh neželal a ktoré sa nedejú ani z Jeho vôle, ani podľa Jeho vôle.

- **Dopustil si sa v živote konania, o ktorom si vedel, že ho Boh neschvaľuje? Čo sa z toho dozvedáme o realite – a možných strašných dôsledkoch – slobodnej vôle?**

APLIKÁCIA

BOŽÍ IDEÁL A KROKY K NÁPRAVE

⁷V ňom máme skrze jeho krv vykúpenie a odpustenie priestupkov podľa bohatstva jeho milosti, ⁸ktorou nás zahrnul vo všetkej múdrosti a rozumnosti, ⁹keď nám dal poznať tajomstvo svojej vôle, podľa svojho milostivého rozhodnutia, v ktorom si predsavzal, ¹⁰že podľa plánu, až sa naplní čas, zjednotí v Kristovi ako v hlave všetko, čo je na nebi i na zemi. ¹¹V ňom sme sa stali aj dedičmi predurčenými podľa rozhodnutia toho, ktorý koná všetko podľa zámeru svojej vôle, ¹²aby sme boli na chválu jeho slávy; my, ktorí sme už predtým mali nádej v Kristovi. (Ef 1,7–12)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM Preštuduj si úvodný text (Ef 1,7–12). Čo tento text hovorí o predurčení? Sú podľa týchto veršov niektorí ľudia predurčení na spasenie a iní na zatratenie?

Grécky výraz *proorizó*, ktorý sa v Písme prekladá ako „predurčiť“ („predurčenie“) sám osebe nehovorí, že by Boh presne určoval sled dejín. Tento výraz skôr znamená „rozhodnúť sa vopred“.

Samozrejme, o niečom môžeme rozhodnúť vopred buď jednostranne, alebo spôsobom, ktorý zohľadňuje slobodné rozhodnutia iných. Písmo učí, že Boh robí to druhé.

V Liste Efezanom (ale napríklad aj v Rim 8,29.30) sa výraz „predurčený“ vzťahuje na to, čo Boh plánuje do budúcnosti *po zohľadnení toho, čo Boh vopred vie o slobodných rozhodnutiach svojich stvorených bytostí*. Boh teda môže *prozreteľne* viesť dejiny k dobrému cieľu, ku ktorému túži priviesť všetkých. Zároveň pritom rešpektuje slobodu stvorených bytostí, ktorá je nevyhnutná pre ozajstný vzťah založený na láske.

Apoštol Pavol píše, že Boh „koná všetko podľa zámeru svojej vôle“ (Ef 1,11). Znamená to, že Boh určuje, aby sa všetko dialo tak, ako si to želá? Ak čítame text Ef 1,9–11 bez kontextu, môže sa zdať, že to tak je. Takýto výklad by však bol v rozpore s mnohými textami, o ktorých sme už hovorili a ktoré ukazujú, že ľudia niekedy odmietajú „Božiu vôľu“ (Luk 7,30; porovnaj s Luk 13,34, Ž 81,12–15). Ak vychádzame z toho, že Biblia si neprotirečí, mali by sme hľadať spôsob, ako tieto texty vyložiť tak, aby boli vo vzájomnom súlade.

Text Ef 1,9–11 sa stáva zrozumiteľným, ak si uvedomíme rozdiel medzi tým, čo by sme mohli nazvať Božou „ideálnou vôľou“ a Božou „nápravnou vôľou“. Božia „ideálna vôľa“ je to, čo Boh v skutočnosti uprednostňuje, aby sa stalo, a čo by sa dialo, keby každý vždy robil presne to, čo je Božia vôľa. Na druhej strane Božia „nápravná vôľa“ je Božou vôľou, ktorá už zohľadňuje všetky ostatné faktory, vrátane slobodných rozhodnutí stvorení, ktoré sa niekedy odchyľujú od toho, čo Boh uprednostňuje. V tomto kontexte môžeme predpokladať, že verše Ef 1,11 odkazujú na Božiu „nápravnú vôľu“.

APLIKÁCIA ■ Božie „predzvedenie“ budúcnosti (teda že Boh vie, čo sa bude diať) je také mocné, že aj keď vie o všetkých rozhodnutiach, vrátane tých zlých, ktoré ľudia urobia, stále môže konať tak, že „všetky veci slúžia na dobro tým, čo milujú Boha“ (Rim 8,28). Akú nádej a aké potešenie môžeme čerpať z tejto pravdy?

KRISTUS PREMOHOL SVET

Toto som vám povedal, aby ste našli vo mne pokoj. Na svete máte súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet! (Ján 16,33)

Keby sa všetko dialo podľa ideálnej Božej vôle, nikdy by nebolo zlo, ale iba dokonalá blaženosť lásky a harmónie. Zaslúbenia Písma nám ukazujú, že vesmír bude napokon obnovený podľa tejto dokonalej, ideálnej Božej vôle. Medzitým Boh uskutočňuje svoju vôľu spôsobom, ktorý berie do úvahy slobodné rozhodnutia Jeho stvorenstva.

Predstavme si súťaž v pečení, v ktorej sú všetci účastníci povinní použiť určitú sadu ingrediencií, ale smú k nim pridať aj akékoľvek ďalšie prísady, aby mohli upiecť taký druh koláča, ktorý plánujú. V konečnom dôsledku o tom, aký koláč pekár nakoniec pripraví, budú, aspoň čiastočne, rozhodovať aj tie zložky, ktoré sa pekár rozhodol nepoužiť.

Podobne (hoci stále ide len o ilustráciu) je to aj s Božím konaním. Boh sa zaviazal rešpektovať slobodu stvorených bytostí v rozsahu, ktorý je nevyhnutný pre existenciu vzťahu lásky. Mnohé „zložky“, ktoré sú súčasťou svetových dejín, si Boh nezvolil ani nevybral, sú v skutočnosti dokonca opakom toho, čo je Božou vôľou.

Z tohto pohľadu nie je Božia prozreteľnosť „jednorozmerná“, akoby Boh jednostranne ovládal všetko, čo sa deje. Správne pochopenie dejín si vyžaduje (aspoň) dvojrozmerný pohľad na Božiu prozreteľnosť. Kým niektoré udalosti v tomto svete sú spôsobené priamo Božími zásahmi, iné sú výsledkom slobodných rozhodnutí stvorených bytostí (podobne ako je zlo výsledkom ich rozhodnutia). Vo svete sa deje veľa toho, čo Boh nechcel a ani neplánoval, aby sa dialo.

Akú nádej nám v tomto kontexte ponúka úvodný verš (Ján 16,33)? V čom je toto poznanie dôležité v čase súženia?

Najmä v časoch utrpenia alebo skúšok môže naša viera kolísať. Mylné sa totiž domnievame, že Boh nás ušetrí alebo by nás mal ušetriť od utrpenia a skúšok. Ale Ježiš nám hovorí úplne iný príbeh. Varuje svojich nasledovníkov, že v tomto svete zažijú skúšky a súženia. Zároveň nám prináša nádej, lebo Kristus premohol svet (Ján 16,33).

To, že sa stretávame s utrpením a skúškami, ešte neznamená, že takéto súženie je Božím zámerom. Vždy musíme mať na pamäti celkový obraz: veľký spor. Môžeme si však byť istí, že hoci pre existenciu dobra nie je nevyhnutná existencia zla, Boh môže priniesť dobro aj zo zlých udalostí. A ak Bohu dôverujeme, On môže použiť aj naše utrpenie, aby nás priblížil k Nemu a motivoval nás k súcitu a starostlivosti o druhých.

- **Ako by si mohol v čase svojho utrpenia alebo skúšok dôverovať Bohu viac? Akým spôsobom by si mohol toto obdobie využiť na to, aby si preukazoval väčší súcitu a starostlivosť o druhých?**

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

APLIKÁCIA

PODNETY NA ZAMYSLENIE

V knihe *Cesta lásky* si prečítajte kapitolu „Najväčší dar ľudstvu“ (DA 19–26; CL 9–14).

„Plán nášho vykúpenia nebol len nejakým dodatočným rozhodnutím formulovaným po Adamovom páde. Bol *zjavením tajomstva od večných časov zamľčaného* (Rim 16,25). Bol zjavením zásad, ktoré sú od večnosti základom Božieho trónu. Boh s Kristom vedeli od počiatku, že satan odpadne a zvedie človeka do hriechu. Boh nedal podnet na existenciu hriechu, no predvídal ho a proti tejto strašnej skutočnosti urobil opatrenie. Jeho láska k svetu bola taká veľká, že zaslúbil dať svojho jediného Syna, *aby nezahynul, ale večný život mal každý, kto verí v neho* (Ján 3,16).“ (DA 22; CL 11)

NÁMETY NA SPOLOČNÉ UVAŽOVANIE

1. Ukázali sme si, že Boh nie vždy dosiahne to, čo považuje za ideál. Ako táto skutočnosť ovplyvňuje váš pohľad na to, čo sa deje v tomto svete? Aké sú praktické dôsledky pochopenia, že aj Boh má nesplnené túžby?
2. Ak sa vrátíme k analógii s pečením zo štvrtku, môžeme pochopiť, prečo, Boh a Kristus pokračovali v diele stvorenia, aj keď „vedeli od počiatku, že satan odpadne“. Láska bola súčasťou ich „ingrediencií“ a znamenala slobodu. Boh nás stvoril ako bytosti schopné milovať, a to aj napriek tomu, že vedel, že to nakoniec privedie Ježiša na kríž. Aj keď Boh vedel, že Kristus bude trpieť na kríži, neodoprel nám slobodu, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou lásky. Čo sa z toho môžeme dozvedieť o posvätnosti a dôležitosti lásky pre Boha?
3. Často nariekame nad zlom a utrpením v tomto svete. Ako často si však nachádzame čas na uvažovanie nad tým, že sám Boh plače a je zarmútený, keď vidí utrpenie a zlo? Ako ovplyvňuje váš pohľad na zlo skutočnosť, že zlo vo vesmíre spôsobuje utrpenie aj Bohu?
4. Ako vám poznanie, že v tomto svete sa deje veľa vecí, ktoré Boh nechce, pomáha vyrovnať sa s vaším vlastným utrpením, najmä keď toto utrpenie nedáva žiadny zmysel a neprináša nič pozitívne?